

Volebné správanie obyvateľstva v jednotlivých regiónoch a obciach na trase exkurzie v rôznych voľbách v posledných asi 25 rokoch

Na prvý pohľad sa môže zdať, že za stav a chod štátu sú zodpovedné takmer výlučne jeho politické elity. Za správanie politikov a ich výsledky však nesú zodpovednosť aj radoví občania, ktorí ich do verejných funkcií zvolili. Preto by bolo možné očakávať, že na ich neadekvátne či neprofesionálne počinanie bude reagovať aj samotná spoločnosť, cez odpoveď svojho volebného správania. Vo voľbách má každý človek právo vyjadriť svoj názor a vystaviť tak mocenským štruktúram účet za ich vládnutie – kladný alebo záporný. Pri volebnej urne je reakcia voličov na konanie politikov minimálne rovnako zahalená v tieni tajomstva ako budúci výkon politických elít na začiatku funkčného obdobia. Toto „volebné správanie“ ľudí taktiež nemožno jednoducho odhadnúť, spravidla doň vstupuje množstvo faktorov rôzneho pôvodu a rôznej závažnosti. Táto neistota plynie z jednej zo základných črt volebného práva – tajnosti volebného aktu.

Cieľom tohto referátu bolo zhodnotiť stav volebnej podpory politických subjektov existujúcich na slovenskej politickej scéne za celé fungovanie novodobej Slovenskej Republiky (1993 až po súčasnosť), a to hlavne na území východného Slovenska a okresov, ktorými budeme počas tejto exkurzie prechádzať. Charakterizovanie jednotlivých regiónov východného Slovenska z hľadiska ich dôležitosti pre rozhodujúce politické sily, bolo dôvodom vyčlenenia Slovenska na 66 funkčných regiónov. Tieto regióny sú charakteristické centrom a skutočným územným prepojením obyvateľov spádového okolia s týmto centrom (Bezák, 2000).

V prípade post- socialistických krajín akou je aj Slovensko, výsledky viacerých štúdií potvrdili fakt, že obyvatelia mesta prejavujú v porovnaní s obyvateľmi vidieckych obcí vyšší záujem politické záležitosti. Debatujú o nich frekventovanejšie a v konečnom dôsledku dokážu účinnejšie formovať politické postoje ľudí žijúcich vo svojom okolí. Avšak práverurálni voliči sú tí, ktorí sa výraznejšie angažujú v samotných voľbách formou aktívnejšej účasť pri hlasovaní. Počiatok týchto tendencií možno hľadať v predchádzajúcom spoločensko-politickom systéme, ktorý sa vyznačoval nekompromisnosťou voči volebnej ľahostajnosti obyvateľstva (Mihalisko, 1997). Práve v tom možno identifikovať príčiny skutočnosti, že ľudia, ktorí sú konzervatívneho a tradicionalistického zmýšľania, majú oveľa väčší záujem o voľby, než liberálne či reformne uvažujúci voliči, ktorí svojou neúčastťou na hlasovaní len uplatňujú ich nadobudnuté demokratické právo nehlasovať (Johannsen, 2000). Voliči žijúci na vidieku sa identifikujú s hodnotami populizmu, paternalizmu a postsocialistickými politickými formáciami. Preto nemôže prekvapiť skutočnosť, že pre vidiecke prostredie je typická značná dôvera v tradičné štátne či cirkevné inštitúcie. Takéto pomery sú na východe Slovenska, kde podiel vidieckeho obyvateľstva dosahuje vysoké hodnoty. Západ Slovenska preferuje modernizačný proces formujúci ekonomiku spolu s nastúpeným procesom urbanizácie, ktorý evokuje zmenu hodnôt, ktoré sú príznačné pre demokratickejšiu, sekulárnejšiu a tolerantnejšiu spoločnosť (Krivý, 2000).

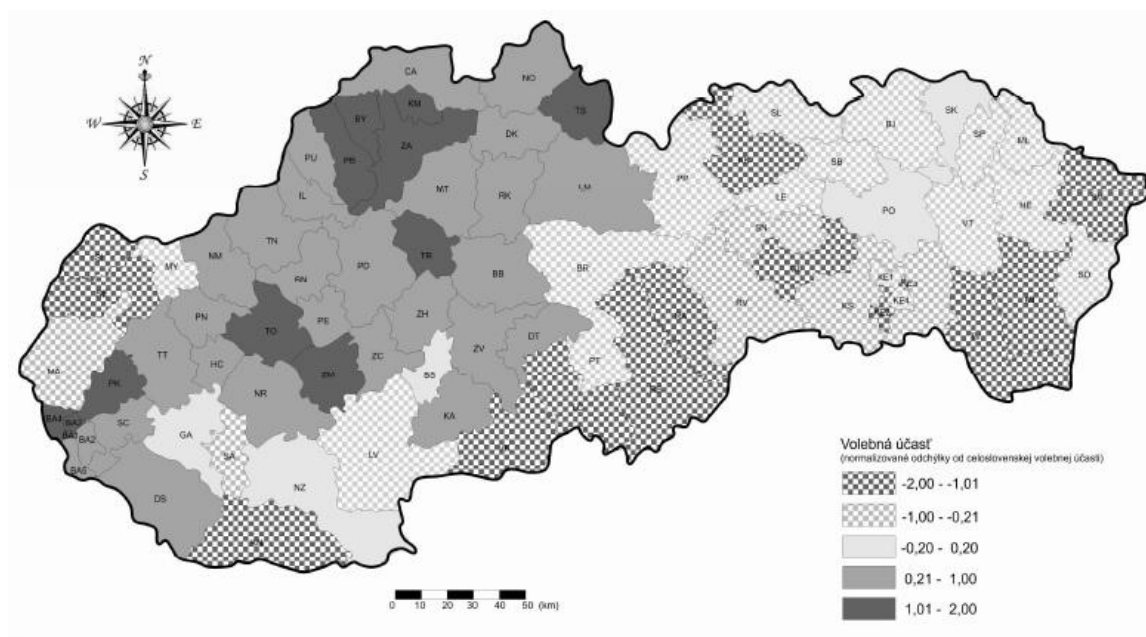
Začiatok novej éry Slovenska, po udalostiach z novembra 1989, zaznamenal najvyššiu 95 % účasť odzrkadľujúcu možno i „prežitok“ z predchádzajúceho režimu, ale i túžbu voličov „po zmene“.

Na posledných parlamentných voľbách v roku 2012 nám účasť klesla z 95,4 % na 59 %, pričom od roku 2006 (min. 55 %) evidujeme mierne rastúcu tendenciu. Skúmané geografické aspekty volebnej podpory politických strán boli hodnotené v rámci volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, ktoré sa konali v marci 2012 a rovnako ako v predošlých voľbách, tak ani v týchto sa nepotvrdil klesajúci trend účasti, naopak, účasť bola o viac ako štvrt' percenta vyššia ako vo voľbách v roku 2010.

Obr. 1 Volebná účasť v parlamentných voľbách v novodobej histórii Slovenska (ŠÚSR)

Okresy východného Slovenska v parlamentných voľbách 2012 zaznamenali najnižšie hodnoty účasti, s výnimkou okresov Prešov a Svidník, ktoré svojou hodnotou oscilujú okolo celoslovenského priemeru. Z dlhodobého pozorovania priestorovej diferenciácie volebnej mobilizácie od parlamentných volieb v roku 1998, ktoré skúmal Madleňák (2012), možno opäť konštatovať, že regióny východného Slovenska zaznamenávajú klesajúcu úroveň volebnej účasti a naopak okresy Žilinského a Bratislavského kraja registrujú jej zvýšenie. V konfrontácii s výsledkami volebnej účasti parlamentných volieb počas obdobia 1998 – 2010, spomínaného autora, sledujeme výrazné zníženie volebnej účasti v regióne juhovýchodného stredného Slovenska (Veľký Krtíš, Lučenec, Rimavská Sobota a Revúca).

Obr. 2 Volebná priestorová diferenciácia v parlamentných voľbách 2012. (ŠÚSR)

V prípade konkrétnych regiónov východného Slovenska a pre potreby našej exkurzie ich rozdelíme podľa (Bezák,2000) na 15 funkčných regiónov: Rimavská Sobota, Rožňava, Košice, Trebišov, Michalovce, Prešov, Snina, Svidník a Stropkov, Humenné, Poprad, Stará Ľubovňa, Veľké Kapušany a Kráľovský Chlmec, Bardejov.

V regióne *Rimavskej Soboty* mala SMK-MKP perifériu územia volebnej podpory. Následne však toto územie oslabilo svoje volebné postavenie z hľadiska podpory SMK-MKP. V posledných voľbách sa región stal územím volebnej podpory konkurenta strany PálaCsákyho – Mostu-Híd. Veľmi prekvapivé však je, že vo voľbách v roku 2010 tu nachádza jadro volebnej podpory LS-HZDS. Táto situácia je spôsobená problémami a obrovskými volebnými prepadmi strany Vladimíra Mečiara v tradičných jadrách jej volebnej podpory najmä na Považí, Kysuciach a Hornej Nitre.

Región *Rožňavy* na Gemeri je charakteristický neutrálnym postavením z hľadiska periférie či jadra územia volebných preferencií politických strán. Za prvú dekádu nového milénia sa tento priestor prejavil ako územie volebnej podpory len raz, ale o to prekvapivejšie. Stalo sa tak až v roku 2010, keď na základe výsledkov parlamentných volieb tu identifikovala jadro volebnej podpory LS-HZDS.

Región *Košíc* je už tradične územím zvýšených volebných preferencií, hoci stabilne len perifériou územia volebnej podpory a nie jeho jadrom. Vo voľbách 2010 tu preferenčne bodovala aj nová pravicovo-liberálna strana SaS, pre ktorú Košice so spádovým regiónom znamenajú taktiež perifériu územia volebnej podpory.

Región *Trebišova* vykazuje stabilnú relevanciu pre volebný výsledok KDH – za celé desaťročie tvoril tento východoslovenský región perifériu územia jeho volebnej podpory. Zaujímavé je taktiež zistenie, že pre LS-HZDS predstavovalo toto územie posledných parlamentných voľbách jedno z jadier volebnej podpory. To súvisí najmä so skutočnosťou, že práve v tejto oblasti sa LS-HZDS podarilo udržať volebné preferencie, oproti voľbám spred štyroch rokov, na relatívne stabilnej úrovni.

V prípade regiónu *Michaloviec* na východe Slovenska registrujeme posilňovanie dôležitosti územia pre volebný výsledok preferenčne najsilnejšej strany Smer-SD. Mečiarova LS-HZDS v tejto časti krajiny postupne stráca relevanciu. Región je však dôležitý aj pre KDH, ktoré tu vo voľbách v rokoch 2002 a 2010 malo perifériu územia volebnej podpory.

Región *Prešov* jeho zázemím už dlhodobo funguje ako jadro volebnej podpory KDH. Iná pravicová strana, SDKÚ-DS, nachádzala dlhé roky v tomto priestore perifériu územia volebnej podpory, avšak výsledok posledných volieb a ich regionálny obraz odhalili, že pre SDKÚ-DS v týchto voľbách nebol región Prešova jedným z kľúčových území volebnej podpory.

V regióne *Snina* nachádzal Smer-SD počas celého svojho pôsobenia jedno z jadier svojej volebnej podpory, ktoré neustále posilňuje. Momentálne je tento severovýchodný región najsilnejším jadrom z pohľadu relatívnej podpory Smeru-SD spomedzi všetkých regiónov Slovenska. Iná politická strana, KDH, tu vo voľbách v roku 2002 a 2006 registrovala perifériu územia volebnej podpory, avšak v posledných voľbách stratil tento priestor z pohľadu preferencií kresťanských demokratov. LS-HZDS tu pri voľbách v rokoch 2002 a 2010 rovnako identifikovala perifériu územia volebnej podpory.

Regióny *Svidníka* a *Stropkova* v rovnakej časti Slovenska boli v roku 2002 perifériou územia volebnej podpory Smeru-SD, avšak v nasledujúcich voľbách sa už pretransformovali na jadro jeho volebnej podpory, z hľadiska percenta volebného zisku pre túto stranu dokonca na tretie najsilnejšie vôbec. Strana Vladimíra Mečiara tu registrovala perifériu územia volebnej podpory vo voľbách v roku 2002 aj v tých posledných.

Región *Humenného* na východe Slovenska je však okrem najsilnejšej strany súčasnosti veľmi dôležitý aj pre volebné preferencie KDH, ktoré tu už tradične nachádza perifériu územia volebnej podpory. Trochu prekvapivé je konštatovanie, že na základe výsledkov volieb z roku 2010 tu možno po prvýkrát identifikovať perifériu územia volebnej podpory LS-HZDS. Tento stav súvisí predovšetkým s veľmi výrazným poklesom volebných preferencií strany v iných častiach Slovenska, ktorý bol práve v prípade regiónu Humenného menej živelný.

Poprads jeho spádovým územím je dôležitý najmä pre volebný výsledok KDH, ktoré tu od roku 2006 má jadro volebnej podpory. Iná kresťanskodemokratická pravicová sila, SDKÚ-DS, tu už dlhodobo nachádza perifériu územia volebnej podpory.

V regióne *Starej Ľubovne* registrovalo KDH jadro volebnej podpory najmä v rokoch 2002 a 2006, pričom Smer-SD ho tunachádza v súčasnosti. Vo voľbách v rokoch 2002 a 2010 sa táto časť Slovenska vykryštalizovala aj ako periféria územia volebnej podpory LS-HZDS.

Región *Veľkých Kapušian a Kráľovského Chľmca* napriek vysokej priestorovej koncentrácii maďarského etnika vykazoval v rokoch 2002 a 2006 „len“ status periférie územia volebnej podpory SMK-MKP. V posledných voľbách v roku 2010 však aj tento región tvoril jadro volebnej podpory nielen spomínanej politickej strany, ale súčasne aj jej konkurenta – strany Most-Híd.

Bardejova jeho spádová oblasť predstavovala počas obdobia rokov 2002-2010 jedno zostabilných jadier volebnej podpory KDH. Možno ho preto označiť za strategicky významné územie pre volebné preferencie tohto hnutia. Druhým politickým subjektom, pre ktorý má tento región v poslednom období vysokú hodnotu z pohľadu volebných preferencií, je už spomínaný Smer-SD. Táto strana tu registrovala vo voľbách v roku 2006 jedno z jadier volebnej podpory, pri nasledujúcich voľbách sa však pretransformovalo na perifériu územia volebnej podpory.

Zoznam použitej literatúry:

KRIVÝ, V., 2000: Politické orientácie na Slovensku – skupinové profily. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.

MADLEŇÁK, T., 2012: Regionálna diferenciácia volebného správania na Slovensku (1998 – 2010). Bratislava: Veda.

BEZÁK, A. 2000: Funkčné mestské regióny na Slovensku. *Geografia Slovaca*, 15.

PLEŠIVČÁK, M. 2011: Postavenie regiónov Slovenska z hľadiska územnej volebnej podpory politických strán v parlamentných voľbách v rokoch 2002-2010. *Geografický časopis*, 63(3), 227-251.

PLEŠIVČÁK, M. 2012: Charakteristika regiónov východného Slovenska z hľadiska socio - politického konfliktu medzi mestským a vidieckym priestorom. *GeographiaCassoviensis*, 6(1), 37-47